

N. F. S. Grundtvigs prædiken 1. søndag i advent

Taler

Nikolai Frederik Severin
Grundtvig
Forfatter, teolog, digter

Omstændigheder

Prædikentekst:

Paulus' Brev til Romerne kapitel 13, vers 11-14

Efter Time-Glasset veed vi, det er nu paa Tiden at vaagne og staae op; thi nu er vi Saliggjøreisen nærmere end da vi tog ved Troen, Natten afbrydes og Dagen gryer!

Lad os derfor aflægge Mørkets Id, og iføre Lysets Dragt! Lad os vandre sædelig, som Dagen byder, ei med Fraadseri og Drukkenskab, ei med Leflen og Liderlighed, ei med Kiv og Avind! Ifører eder den Herre Jesum Christum, og følger ikke Kiødets Drift til Begiærligheder!

Hvad er indbyrdes uligere, end Nat og Dag, ja, hvad betegner øiensynligere den store, frygtelige ModSætning mellem Døden og Livet, som mellem Ondt og Godt, end den bælgmørke Nat, og den straalende Morgen-Røde! Det er derfor intet Under, at, skiøndt vore christelige For-Fædre baade troede, og trøstede sig med, at de vare Lysets og Dagens Børn, ved vor Herre Jesum Christum, som døde for os, paa det, hvad enten vi vaage eller sove, vi dog skal leve med ham, det var intet Under, siger jeg, at deres Aften-Psalmer desuagtet tonede saa veemodig, og udtrykte en lønlig Gru og dyb Forfærdelse, der kun lod sig dæmpe og berolige ved en levende Ihukommelse af den Israels Vægter, som ei sover eller slumrer; og ved Hans trøstelige Forjættelse, at hvo som skjuler sig hos den Høieste, skal hvile om Natten i den Almægtiges Skygge!

Nei, det var intet Under, saa lidet, som at de om Morgen sang med Fugle-Fryd:

Nu rinder Solen op
Af Øster-Lide,
Forgyllder Klippens Top,
Og Bjergets Side!

Derimod maae vi vel undre os over, at det er hardtad slet ikke længer saa: at Fuglene og de gamle Psalmer er næsten Alt hvad der minder os om, at det engang har været saa, og maa nødvendig være saa, hvor Sjælen har Vinger, og Hjertet har Stemme, og Aanden har Øren-Lyd, maa der nødvendig være saa, fordi det er den aandelige Naturens Orden i vor lille underlige Verden, som hører halvt til de Dødes Rige, og halvt til de Levendes Land!

Ja, sandelig, vi havde intet mere Vidnesbyrd behov derom, at Mørket i aandelig Forstand har forblindet, Natten overvældet og Søvnens betaget os, end den vitterlige Sag, at selv Christne sjelden ihukomme den store Forskiel mellem Nat og Dag, saa Aften-Suk og Morgen-Sang er nær ved at blive Ord, vi have ondt ved at forklare vore Børn, medens vi i vore Barne-Dage ei behøvede at spørge Forældrene om Sligt, men vidste det vel, før vi kunde stave!

Men er det ikke dog kanskee ogsaa kun en gammel Fordom, der ei skikker sig i vore oplyste Dage, at skielne skarpt imellem Nat og Dag, som om de ikke begge hørde til Naturens Orden, og havde, som Alt i denne Verden, deres Fortrin og Mangler, Behag og Besvær, deres lyse og deres mørke Side?

Ja, er ikke i Grunden, for de Fleste, Dagen den besværligste Tid, og Natten med Søvnens hin alt det Levendes hulde Moder, i hvis Skiød den trætte Skabning udhviler sig, og opstaaer med det gjenfødte Liv og de fornyede Kræfter, som Dagens Møie udtømmer og fortærer, og, er ikke endelig Natten med Søvnens et venligt Billede af Gravens Stilhed, og den søde Hvile, der venter os, efter Livets Travlhed, Trængsel og Uro, saa den gamle Gru for Natten udsprang kun af de Gamles Over-Tro paa Spøgelse og Gjenfærd, ligesom deres Gru for Døden af deres barnagtige Indbildninger om Djævel og Helvede?

Sandelig, der er intet Spørgsmaal om, at, skal vi troe, hvad Verden kalder klogt og troværdigt, da maae vi tænke saaledes: begynde med Paastanden om en fuldkommen Lige-Vægt mellem Nattens og Dagens Fortrin og Mangler, som en Jævn-Døgn i aandelig Forstand, og derpaa uformærkt gaae over til Berømmelsen

af Nattens mageløse Fortrin, indtil vi omsider paa Ny skielne skarpt mellem Begge, kun med den Forskiel, at vi ophøie Natten over Dagen, Mørket over Lyset, Døden over Livet, og skylde Christendommen for, at det er den, der har fordreiet og forvendt dette klare, naturlige Forhold, som derimod de gamle Hedninger i barnlig Uskyldighed, og med dyb Sandheds-Følelse ærede, ved at tilbede Natten som alle Guders dunkle Moder, og lovsynge Døden som en deilig, smilende Engel, med udbrændt Fakkell!

Ogsaa heraf, mine Venner! skulde vi da lære, at Verden og vi kan aldrig forliges, med mindre vi vil skikke os efter den, og derved holde op at være Christne; thi den retter sig visselig ikke efter os, før den forgaaer med al sin Herlighed, og den ny Verden aabenbares, hvor der, som Herren betroede Discipelen, Han elskede, skal ikke være Nat, men evig Dag, af det levende Lys, som var førend Soel og Maane skinnede paa Himlen, ja var i Begyndelsen hos Gud, og er Hans Guddoms-Boelig fra Evighed til Evighed!

Og see, Christne Venner! den store Morgen-Røde, hvilken dette Lys skaber, Guddoms-Lyset, som ogsaa skinnede i Hedenskabets Mørke, skiøndt Mørket ei fattede det, men som blev vores Livs-Lys, da Ordet blev Kiød, og aabenbarede i Støvet den Eenbaarnes Herlighed, denne Morgen Røde, i hvis Glands de Christne see det grandt, og i hvis Straaler de føle det gladelig, at hvo som er i Christo, er en ny Skabning, gienfødt i Daaben ved den Hellig-Aand til et Guds, og derfor til et Dagens og et Lysets Barn, som vandrer for Herrens Ansigt i de Levendes Lys, og voxer i Ham til et fuldkomment Menneske, i det vi forvandles af Aanden fra Klarhed til Klarhed, see, dette er den christelige Morgen-Røde, hvorom Apostelen taler i Dagens Epistel, og forkynder sine Romere til Trøst og Formaning, dog ikke dem alene, men og alle Christne, hvem den Lykke timedes, at høre Apostlerne tale Guds store og underlige Ting med deres Tunger!

I denne det evige Livs Morgen-Røde er det først, Hjertet oplives af den tilkommende Verdens Kræfter, giennemglødes af GuddomsFlammen, og sjunger som Paradis-Fuglen sin Skabers Priis, og derfor siger Apostelen: nu er vi Saligheden nærmere, end da vi toge ved Troen, det er: da vi christnedes; thi ligesom det var ved Midnats-Tide, vor Frelser han blev født, saaledes komme i aandelig Forstand Alle, saavelsom Nikodemus, til Jesum om Natten, og det af den indlysende Grund, at havde vi aandelig Dag uden ham, da kom vi ikke til ham, hvorfor vi jo og see det, at de vige alle fra ham, som indbilde sig, de have

Livet og Lyset i dem selv, og maae følgelig finde, de trænge ei til Herren, ja, maae nødvendig tænke i deres Hjerte, han er en Løgner og Bedrager, efterdi han vidner, at de maae alle komme til ham, som vil have Livet, alle troe paa ham, som vil blive Lysets Børn!

Uvitterlig komme de vel alle saaledes til Herren om Natten, Saamange som i Svøbet bæres til ham, at annamme hans Velsignelse, men om dette Komme kan ei Talen være her; thi det gaaer nødvendig med Daaben, som, efter Apostelens Vidnesbyrd, med Omskiærelsen, at naar vi ikke med hjertelig Tro tilegne os dens Velsignelse, da ere vi ligefuldt Hedninger for Hjerte-Kienderen, og denne vitterlige Tilegnelse begynder først da, naar vi see, det er Nat, see, at Mørke skjuler Jorderige og Dumhed Folkene, hvor Synden hersker, og Døden truer, see, at det er Nat, men at der staaer en Stjerne over Huset i Bethlehem, som vinker Menneskens Børn, og, naar vi da, i Tillid til dens mageløse Glands, og Hjertets dunkle Mindelser, gaae med de Vise fra Østen ind at tilbede for Barnet i Krybben, da komme vi til Jesum om Natten, og høre Gienlyd af Englenes Lov-Sang for Hyrderne, og føle godt, at hvem der følger den Eenbaarne, han vandrer i Lyset, og kommer til dets Kilde; men det er mørkt for vore Øine, hvorledes vi skal bryde Lænkerne, som binde os til Verden, afkaste Synde-Aaget, som bebyrder os, og vandre modig, kraftig, uafladelig, frem i Hans Fodspor, som gjorde ikke Synd, men blev i Faderens Kiærlighed, og holdt Hans Befalinger, blev lydig til Døden, ja, Døden paa Korset; og da er det, vi trænge til Apostelens Trøst og Formaning i Dagens Epistel, da er det ogsaa først, vi begynde at forstaae ham, naar han siger, det er paa Tiden at vaagne og staae op, thi Dagen nærmer sig med Salighedens Lys, ved hvilket vi skal aflægge hele vor gamle indvortes Skikkelse, og paatage Herrens, saa vi kan staae i Hans Kraft, vandre i Hans jordiske Fjed, og vinde den himmelske Krone!

Er det nu saa, mine Venner! og Ingen maa forlange, at jegskal drage i Tvivl hvad der er mig saa vist, som det Visseste, og saa klart, som det Klareste, jeg aandelig kiender, see, da veed vi ogsaa, hvad der, i aandelig Forstand, skal kaldes Nat og Morgen-Stjerne, Dagning og Morgen-Røde, paa Jorden, og vi skønnne strax, at det en Stund har været Nat, ja bælg-mørk Nat omkring os, saa det er kun Spørgsmaalet, om det vil blive Dag igien, og om vi tør trøste os med Apostlernes Ord: nu dages det brat!

For det Første svare vore Fædre trøstelig, som sang i Chor med Engle og Helgene: Christe! Du est den klare Dag; thi er Christus det, da kan Dagen

umuelig tabe sig i Natten, saalænge Christi Tro har et Tempel paa Jorden, ja, saalænge der er en eneste levende Steen tilbage af Templet, større end Salomons, om hvilket Hedningerne talede sammen, naar de stødte paa hinanden, og sagde: kommer, lader os gaae op til Jehovahs Bjerg, til Jakobs Guds Huus, at Han maa lære os om sine Veie, at vi maae vandre paa Hans Stier!

Uigienkaldelig forsvundet, det kan da Herrens Dag umuelig være, og oprandt den ikke mere, som en MorgenRøde, da oprandt den som Middags-Glands, med Faderens Herlighed, hvori Menneskens Søn skal aabenbares, at vorde herlig i sine Helgene, og vidunderlig i alle sine Troende. Men, kan det dog ikke vare længe, før Dagen oprinder?

Sandelig, det er et Spørgsmaal, der hører Viisdom til at besvare, og ikke denne Verdens Viisdom, eller deres Øverstes, som glipper, men Guds Viisdom, og har Han ikke sagt det selv, da maae vi tie, og først spørge da Enhver sig selv, om han gruer for Natten, og længes efter Dagen, thi hvorfor vil han ellers vide, om den kommer snart!

Kun for den Syge, der søvnløs kaster sig paa Leiet, og for den Bævende, hvem Nattens Forskrækkelse overvældede, og for den fyrige, flittige Arbejder, som drømmer det er Dag, og vaagner idelig, kun for dem er det en Trøst, naar Vægteren synger: nu skrider Natten sorte, og Dagen stunder til; og det er ligedan i Aandens Verden; thi der er endnu langt Flere, som agte Natten for bedre end Dagen, og elske Mørket mere end Lyset, fordi deres Gjerninger ere onde, og spørge de: kommer Dagen snart? da er det enten for at spotte med de Christnes Haab, eller fordi de grue ved Tanken om Lyset, eller endelig, fordi, hvis Dagen kommer snart, vil de fordobble deres Flid i Mørkheds Gjerninger, og til dem alle have Zions Vægtere det korte Svar: hvorfor spørge I om Herrens Dag!

Vide I da ikke, den kommer aldrig saa seent, I finde jo, den kom for snart, den Dag, der er for alle Hovmodige, og for alle de Ugudelige, hvad den gloende Ovn er for Halmen, hvad Ild er for Straa!

De Hjerte-Syge derimod, og dem der forfærdes for den Helliges Ord, og dem der bekymres for den gode Gierning, som er begyndt, men synes at staae stille, i en Nat, da Ingen kan arbejde, og skal dog fuldføres til vor Herres Jesu Christi den store, den yderste Dag, dem tilraaber jeg, hvad jeg hørde af Israels Vægter,

som ei sover eller slumrer: nu skrider Natten sorte, og Dagen stunder til!

Ja, den trofaste Herre, Han sagde een Gang for alle til sin Tjener, til sin Ven Johannes: See, Jeg kommer snart; og der Han sagde: skriv det i en Bog, og send den til Menighederne, da tillod, ja, da befoel Han os, saa mange som med Længsel forvente Hans Herligheds Aabenbarelse, at tilegne os det trøstefulde Løfte, og foreholde vor himmelske Fader det i BørneBønnen, og at sige Amen med Aanden, ja, kom Herre Jesu! visse derpaa, at hvadsomhelst vi bede Faderen om i hans Navn, det vil han selv gjøre, saa Faderen forklares i ham; visse derpaa, at enten udsender han bradt sine Pile som Lys, sine Spyd med Glands, som Soel og Maane studse over, eller han kommer igien, som han saaes opfare!

Ja, Christne Venner! det er Trøsten, hvormed vi ere overflødig trøstede af Gud, til at trøste Brødrene i deres Trængsel, at jo mørkere, jo rædsommere Natten haver været, og er endnu, des snarere, des glædeligere skal Dagen grye, og Morgen-Røden straale, naar vi kun ere komme dertil, at vi vente paa en Dag, som Herren gjør, foruden Hjælp med sig!

Men er det ikke dog maaskee lidt Sværmeri, eller dog kun Digter-Drømme, naar vi i Tidens Løb forvente anderledes Dag end det er, og har bestandig været, siden Morgen-Røden fra det Høie besøgte os, eller sømmer det sig virkelig for Christne, at tænke, Solen skal forgylde Bjergets Top, med Herrens Stad, som ei kan skjules, og Klippens Side, hvorpaa Kirken hviler, førend Han aabenbares i den skjulte Time, hvis Aasyn straaler, som Solen i sin Kraft? Har ikke Christen-Folket altid skinnet som et Lys, omleiret af Mørke, og ere de ei dertil satte?

Saaledes spørge vi rettelig dem, som vente en Dag, paa hvilken hele Verden skal gaae efter Herren, Verdens Folk, som vil have deres Deel i det Nærværende, faae opladte Øine til at see og skatte den deilige Arv, de Helliges Odel i Lyset; men det er jo ikke derom vi tale: hvad vi sukke over, er jo kun, at Natten ruger over Herrens Stad, at vore Øine kan ei finde Gosen-Lan-det i Ægypten, hvor Abrahams Børn fryde sig i Lyset, mens Ægypterne trøste sig med at de begribe dog Mørket, og kan forklare det med tusinde Lamper, arbeide paa en Oplysning, de ei have Himlen, men sig selv at takke!

Ja, Venner! kun det er jo vor Sorg, at Dagen, som Herren gjorde, er ved en sælsom Soel-Formørkelse forvandlet til en Nat, uden Lys og Liv i Glands og Kraft, hos de Kiøbte af Jorden, Herrens Dyre-Kiøbte, ja, at det nu enstund i

aandelig Forstand har været Rov-Dyrenes, og Natte-Vandrernes, og Spøgelsers og Gienfærds Tid, saa hver en vaagen christen Sjæl maatte grue, om ikke for sig selv, saa dog for Brødrene: de Sovende, de Bævende, de Vaabenløse!

O visselig, vi har erfaret det, vi Ordets ensomme Tjenere, som vilde vaage over Hjorden, vaage og bede, holde Lampen tændt i Tabernaklet, og arbeide i dens matte Skin, ja, vi har lært, det var Nat, lært det hos os selv, thi, var end Aanden villig, var dog Kiødet skrøbeligt, lært det, hvor vi vandrede med Lampen i Haanden, for at adsprede Mørket, og spore Fiendens Gange, og forstyrre hans Anslag, vi har lært det, at denne Verdens Aand var mægtig i Vantroens Børn, og Herrens Aand var svag i os, at det var Mørkets, og ei Lysets ArbeidsTimer og Helte-Tid!

Men, vel os, at vi lærde det, thi kun derfor blev det Nat i Kirken, fordi vi tænkte, vi havde Lyset i vor Haand, og Natten blev kun lang, fordi vi arbeidede paa den Umuelighed, med Lamper at gjøre Nat til Dag, fordi vi kappedes omsonst med Nattens Børn i den konstige Oplysning, hvori de har deres Styrke, fordi de vil have Verden betragtet i dens eget Lys, som falder alle Syndere naturligt, medens vi vil stille Alt i Herrens Lys, for hvilket Syndere er af Naturen blinde! Kun en sørgelig Erfaring kunde lære os, hvad det vil sige, som vi vel troede og bekiendte, men ei i den levende Fylde, som det skal troes, at Oplysning, christelig Oplysning, er ikke vores, og ei Skriftens, men er den Hellig-Aands Gierning, ei blot ved og med og over os, men vidunderlig for os, saa Han er Herrens og Faderens Kongelige, Guddømmelige, Stat-Holder paa Jorden, af Hvem vi skal vente Alt, til Hvem vi skal henvføre Alt, og henvise Folket med deres Tillid, som vi umuelig kan retfærdiggjøre.

Først da, naar det ret bliver underligt for vore Øine, hvorledes Dagen skal oprinde, saa vi lade Hænderne synke, og overgive Værket aldeles til Ham, som virker alle Ting i Alle, først da føle vi, at Naturen skrider, og Dagen stunder til, og mærke det især paa vor morgenlige Betragtning af Timerne bag os, af vor Natte-Vagt og al vor Kamp med Sønnen, Mørket, og alle deres forvirrede Skikkelser! Hvad Fienden med Latter tilraabde os i de bange Timer, at al vor Færdsel var en Natte-Vandring, vor vaagneste Tilstand kun en levende Drøm, vore klareste Syner kun Phantasier, det see og sige vi nu selv, med et roligt Smil, men ei med RingeAgt for det Bedste, der kunde times os ved Natte-Tide; thi det er jo et Efter-Skin af den forsvundne Dag, og en Anelse af den Følgende, der er jo vaagne, lyse, himmelske Drømme, der vel ei

kan skabe Dag, men trøste dog vidunderlig over Savnet, funkle som utallige Stjerner, ja straale som Nord-Lys over Mørket, og beskiærme os, ligesom under Fugle-Vinger, imod Nattens Kulde, som under en blinkende Skjold-Borg, imod dens Forfærdeiser!

Saa takke vi da Herren for de søde Drømme, der kun times, naar Hans Engle omleire os, og ligesom hvile sig paa vore Øien-Laage, men takke Ham ogsaa, fordi vi mærke, hvad det var, skjøndt dette Øieblik, mellem de venlige Drømme, og den gyldne Morgen-Røde, er det tungeste vi har oplevet, da det i aandelig Forstand aldeles svarer til hvad vi sagtens Alle af Erfaring kjende: det underlige Mellem-Rum, hvori Natten ligesom brydes med Dagen, og som vi derfor kalde Dag-Brækningen, da selv de bedste Vaagere føle Søvnens Magt, da selv om Sommeren det trækker koldt, og Hane-Galet vel er os kiært at høre, men dog ei oplivende!

Ja, Christne! lad os, som det sig bør, takke Faderen for alle Ting i Jesu Navn: for Kirke-Aaret, som udrandt, og for det Ny, som nu oprinder, for Hans Vare-Tægt og Trøst i Natten, og for Morgen-Haabet, som Han stadfæster med det Apostoliske Hane-Gal i Dagens Epistel, visse derpaa, at det Lys, Han saaede for den Retfærdige, skal aldrig holde op at bære Straale-Frugter til Glæde for de Oprigtige af Hjertet! Menigheden vandrede med Jakob, landflygtig og huusvild, laae paa den vilde Mark, og havde kun en Steen til HovedGiærde, men den laae i Sandhed under aaben Himmel, thi det var vel et Drømme-Syn, men ikke Tant, at den saae Himmel-Stigen, hvor Engle vandrede, og Herren stod paa Toppen, sigende: Jeg er Herren, din Fader Abrahams Gud og Isaks Gud, det Land, som du ligger paa, det vil Jeg give dig og din Sæd!

Da sagde vi ved os selv: her er Guds Huus, og Himlens Port, og vi stod tidlig op, understøttede af Bibel-Staven, og reiste Stenen til et Kiende-Mærke, og salvede den med Olie, og sagde propheterende: denne Steen skal vorde et Guds Huus, og her staae vi nu i Dag-Brækningen, uvisse om, hvad Synet havde nærmest at betyde, end sige om, hvordan det Huus skal reise og skal hvælve sig, hvorom vi talede, som Aanden vilde, der var over os; her staae vi, mellem Morgen-Drømmen som er forbigangen, og Morgen-Røden som skal gjøre Alting klart, og fristes til at vorde utaalmodige, men vente dog ikke forgiæves! Maaskee mene vi ti Gange, at vi see Dag-Skiæret paa de hvide Skyer over Havet, og giættede dog feil, maaskee, mens vi stirre mod Østen, oprinder Herrens underlige Dag i Vester, bag os, saa vi staae midt i Morgen-

Røden, før vi veed det; men hvad skader det, som da end klarere forkynder Guds Ære, og aabenbarer det, at det er Ham og ikke os, der danner Lys og skaber Mørkhed!

O, saa lad os da bekæmpe alle de unyttige Sorger, og Kulden i vort Bryst, med den herlige Vished, at Natten afbrydes, og Dagen stunder til, saa brat udgaaer det store Himmel-Lys, som en Brudgom af sit Brudehuus, hensvæver straalende over vort Hoved, adspredter Mørket, forgylder Kirke Spiret og HelligdomsBjerget, opvækker Døde, udbreder Liv og Fryd og Frugtbarhed paa Jorden, saa brat skal Taknemmeligheds Taarer rinde paa glødende Kinder, Morgen-Røden speile sig i Taare-Duggen, og Morgen Sukket fare op med Vinger som en Morgen-Psalme, at giennemtone Skov og Bjerg, og giæste Himlene! Det skeer for vore Ørne, saasandt vi have Sind til at aflægge Mørkets Gierninger, og vandre sømmelig som Dagens og som Lysets Børn, med ham, som er vort Lys og vor Salighed, med Herren vor Livs-Kraft, Amen! i Jesu Navn, Amen!

Kilde

Grundtvig, N. F. S.: "AF SØNDAGS-BOGEN", i Grundtvig, N. F. S.: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 181. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-grundtvig05val-shootworkid78147.pdf> (tilgået 09. februar 2024)

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

1. søndag i advent, Første tekstrække, Prædiken, Prædikener fra 1800-tallet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/n-f-s-grundtvigs-praediken>